

EDUCACIÓ, TREBALL INFANTIL I FEMENÍ

[24]

Nosaltres considerem que la tendència de la indústria moderna a fer cooperar els xiquets i els adolescents d'ambdós sexes en la gran obra de la producció social com un procés legítim i saludable, siga quina siga la forma en què es realitze sota el regne del capital, és simplement abominable.

En una societat racional, *qualsevol xiquet* ha de ser un treballador *productiu* des dels nou anys, de la mateixa manera que un adult en possessió de tots els seus mitjans no pot escapar a la llei de la naturalesa, segons la qual *qui vol menjar ha de treballar, no només amb el seu cervell, sinó també amb les seues mans*. Però, ara com ara, ens ocuparem solament dels xiquets i els joves de la classe obrera. Ens sembla útil fer una divisió en tres categories que han de ser tractades de manera diferent.

La primera comprèn els xiquets des dels nou als dotze anys; la segona, des dels tretze als quinze; la tercera, als de setze i dèsset anys. Proposem que l'ocupació de la primera categoria, en tot treball, a la fàbrica o al domicili, siga reduït a *dues hores*; el de la segona, a *quatre hores*, i el de la tercera, a sis. Per a la tercera categoria ha d'existir almenys una interrupció d'una hora per al menjar i el descans.

Seria desitjable que les escoles elementals comencessin la instrucció dels xiquets abans dels nou anys. Però, ara com ara, no ens preocupem més que per antídots absolutament indispensables per contrarestar els efectes d'un sistema social que degrada l'obrer fins al punt de transformar-lo en un simple instrument d'acumulació de capital i que fatalment converteix els pares en mercaders d'esclaus dels seus propis fills. Els drets dels xiquets i dels adults han de ser defensats, ja que no poden fer-ho ells mateixos. D'ací el deure la societat de combatre en el seu nom.

Si la burgesia i l'aristocràcia descuren els seus deures cap als seus descendents, això és cosa seua. El xiquet que gaudeix dels privilegis d'aquestes classes està condemnat a sofrir els seus propis perjudicis.

El cas de la classe obrera és completament diferent. El treballador individual no procedeix lliurement. Moltes vegades és massa ignorant per comprendre el veritable interès del seu fill en les condicions normals del desenvolupament humà. No obstant això, el sector més il·lustrat de la classe obrera comprèn que el futur de la seua classe, i, per tant, de la humanitat, depèn de la formació de la classe obrera que ha de venir. Comprèn, abans de res, que els xiquets i els adolescents han de ser preservats dels efectes destructius del sistema actual. Això no pot aconseguir-se si no és mitjançant la transformació de *la raó social en força social* i, en les actuals circumstàncies, només podem fer-ho a través de lleis generals imposades pel poder de l'Estat. Imposant tals lleis, la classe obrera no farà més fort el poder governamental. Per contra, farà del poder dirigit contra elles el seu agent. El proletariat aconseguirà doncs, amb una mesura general, allò que intentaria en va amb molts esforços de caràcter individual.

Partint d'ací, nosaltres afirmem que la societat no pot permetre a pares i patrons emprar en el treball xiquets i adolescents, tret que *es combini aquest treball productiu amb l'educació*. Per educació entenem tres coses:

1. Educació intel·lectual.
2. Educació corporal, tal com la que s'aconsegueix amb els exercicis gimnàstics i militars.
3. Educació tecnològica, que recull els principis generals i de caràcter científic de tot el procés de producció i al mateix temps inicia els xiquets i els adolescents en el maneig de les eines elementals de les diverses branques industrials.

A la divisió de xiquets i adolescents en tres categories, de nou a divuit anys, ha de correspondre un curs graduat i progressiu per a la seua educació intel·lectual, corporal i politècnica. Les despeses de tals escoles politècniques han de ser parcialment coberts amb la venda dels seus propis productes.

Aquesta combinació del treball productiu pagat amb l'educació intel·lectual, els exercicis corporals i la formació politècnica, elevarà a la classe obrera per sobre dels nivells de les classes burgesa i aristocràtica.

De tot això se segueix que l'ocupació de xiquets o adolescents de nou a divuit anys en treballs nocturns o en indústries els efectes de les quals siguen nocius per a la salut ha de ser severament prohibida per la llei.

(K. Marx, *Instruccions als delegats del Consell Central provisional AIT*, 1868)

[25]

La *depauperació moral* a la qual condueix l'explotació capitalista del treball de la dona i el xiquet ha estat descrita tan conscienciosament per F. Engels en la seua obra sobre la *Situació de la classe obrera a Anglaterra*, i per uns altres autors, que em limitaré a recordar-la aquí. La *degeneració intel·lectual*, produïda artificialment pel fet de convertir uns éssers incipients en simples màquines per a la fabricació de plusvàlua —degeneració que no ha de confondre's, ni molt menys, amb aquest estat elemental d'incultura que deixa l'esperit en guaret, sense corrompre els seus *dots de desenvolupament* ni la seua *fertilitat natural*—, va obligar per fi el parlament anglès mateix a decretar l'ensenyament elemental com a *condició legal* per al consum "productiu" de xiquets menors de catorze anys en totes aquelles indústries sotmeses a la llei fabril. En la frívola redacció de les anomenades *clàusules d'educació* de les lleis fabrils, en la manca d'aparell administratiu, que, en gran part, converteix en consigna il·lusòria aquest deure d'ensenyament, en l'oposició desplegada pels patrons contra *aquesta* mateixa llei d'ensenyament i en els ardits i les marrades a les quals acudeixen per infringir-la, resplendeix una vegada més, l'esperit de la producció capitalista. "L'únic que mereix censura és el legislador, per haver promulgat una llei il·lusòria (*delusive law*), que, aparentant vetllar per l'educació dels xiquets, no conté una sola norma que garanteixi la consecució de la fi proposada. L'única cosa que en ella es disposa és que es tanque els xiquets durant un determinat nombre d'hores (tres) al dia, entre les quatre parets d'una cambra anomenada escola i que el patró presente totes les setmanes un certificat que ho acredite, signat per una persona amb nom de mestre o mestra"¹. Abans de promulgar-se la llei fabril esmenada del 1844, eren bastant freqüents els certificats escolars estesos per mestres o mestres que signaven amb una creu, per no saber ells mateixos escriure: "Visitant una de les escoles que estenien aquests certificats, em va sorprendre tant la ignorància del mestre que li vaig preguntar: Perdona, sap vostè per ventura llegir? Heus ací la seua resposta: Sí, un poc. I, volent justificar-se, va afegir: Per descomptat, sé més que els meus deixebles". Durant el període preparatori de la llei del 1844, els inspectors fabrils van denunciar l'estat deplorable dels llocs anomenats escoles, els certificats de les quals es veien obligats a admetre com a vàlids segons la llei. Tot el que van poder aconseguir amb les seves protestes va ser que des del 1844 "les dades del certificat escolar s'ompliren de puny i lletra del mestre i anaren signats per ell amb el seu nom i cognom"². Sir John Kincaid, inspector fabril d'Escòcia, relata en els seus informes, experiències oficials semblants: "La primera escola que visitem estava regentada per una senyora anomenada Mrs. Ann Killin. En demanar-li jo que lletrejara el seu nom, va torçar el

¹ Leonhard Horner, en *Reports of Insp. of Fact. for 30th June 1857*, p. 17.

² L. Horner, en *Reports of Insp. of Fact. for 31st Oct. 1855*, p. 18 i 19.

gest i va començar per la lletra C, però, corregint-se de seguida, va dir que el seu nom començava amb K. En examinar la seua signatura en els llibres de certificats escolars, vaig advertir, no obstant això, que escrivia el seu nom de diferents maneres; d'altra banda, la seua escriptura no deixava lloc al menor dubte respecte a la seua incapacitat per a l'ensenyament. A més, ella mateixa va confessar que no sabia portar el registre (...). A una altra escola, em vaig trobar amb un local de 15 peus de llarg per 10 d'ample, en el qual s'amuntegaven 75 xiquets que emetien una sèrie de sons intel·ligibles³. Però no és només l'abús que s'estenguen certificats escolars a xiquets als quals no es dona el menor ensenyament; en moltes escoles en què el mestre és home competent, els seus esforços s'estavellen gairebé en absolut contra una mescladissa caòtica de xics de totes les edats, des dels tretze anys cap amunt. La retribució del mestre, miserable en el millor dels casos, depèn del nombre de penics rebuts, i perquè aquest augment no hi ha més remei que embotir en un cartutx al major nombre possible de xics. Cal afegir-hi l'escàs parament escolar, l'escassetat de llibres i altres materials d'ensenyament, i l'efecte depressiu que necessàriament ha d'exercir sobre els pobres xiquets l'aire confinat i fastigós d'aquells locals. He visitat moltes escoles d'aquestes, en les quals he vist files senceres de xiquets sense fer absolutament res; això és el que certifiquen com a escolaritat aquests senyors, i aquests xiquets són els que figuren com educats en les estadístiques oficials⁴. A Escòcia, els fabricants els les arreglen per excloure de les seues fàbriques els xiquets subjectes a escolaritat. "Això és prou per demostrar *el gran menyspreu que els patrons senten per les clàusules educatives*"⁵. Aquest menyspreu pren caràcters alhora grotescos i espantosos a les *fàbriques d'estampat de percala*, etc., reglamentades per una llei fabril especial. Segons les disposicions de la llei, "tot xiquet, abans d'entrar a treballar en una d'aquestes fàbriques, haurà d'assistir a l'escola durant trenta dies almenys i en nombre mínim de cent cinquanta hores en un termini de sis mesos, els quals hauran de precedir immediatament al primer dia que trebal·le. Durant tot el temps que trebal·le a la fàbrica haurà d'acudir també a l'escola durant un període de trenta dies i cent cinquanta hores per espai de sis mesos (...). Les classes hauran de donar-se entre vuit del matí i sis de la vesprada. No podrà explicar-se com a part de les cent cinquanta hores prescrites cap assistència de menys de dues hores i mitjana o de més de cinc en el mateix dia. En circumstàncies normals, els xiquets hauran d'assistir a l'escola pel matí i per la vesprada durant trenta dies, per espai de cinc hores al dia, i, transcorregut aquest termini d'un mes i aconseguida la xifra total reglamentària de cent cinquanta hores, quan hagen donat tot el llibre, per dir-ho en el seu llenguatge, tornaran a la fàbrica, on romandran sis mesos més, fins que es complisca un nou termini d'assistència a l'escola, a la qual hauran d'acudir novament fins a donar una altra vegada tot el llibre (...). Entre aquests xics, hi ha moltíssims que, havent assistit a l'escola les cent cinquanta hores reglamentàries, en tornar a ella després dels sis mesos de fàbrica, estan com quan van començar (...). Han perdut, naturalment, tot el que havien guanyat amb la seua assistència anterior a l'escola. En uns altres tallers d'estampat, l'assistència a l'escola se supedita completament a les necessitats de la fàbrica. Durant cada període de sis mesos, es completa el nombre reglamentari d'hores mitjançant pagaments a compte de tres a cinc hores d'una vegada, potser disseminades al llarg de sis mesos. Així, per exemple, un dia els xics assisteixen a l'escola de vuit a onze del matí, l'endemà d'una a quatre de la vesprada; després de romandre absents de les classes durant una sèrie de dies, tornen a acudir a l'escola de sobte de tres a sis de la vesprada; continuen assistint a ella tal vegada durant tres o quatre dies seguits, o per ventura una setmana sencera, i desapareixen novament per tres setmanes o per tot un mes i tornen a presentar-se durant alguns dies perduts o en hores estalviades, quan dona la coincidència que el patró no els necessita; d'aquesta manera, els xics es veuen sacsats (*buffeted*) de l'escola a la fàbrica i de la fàbrica a l'escola, fins que completen

³ Sir John Kincaid, en *Reports of Insp. of Fact. for 31st Oct. 1858*, p. 31 i 32.

⁴ L. Horner, *Reports, etc., for 31st Oct. 1857*, p. 17 i 18.

⁵ Sir J. Kincaid, *Report of Insp. of Fact. 31st Oct. 1856*, p. 66.

la suma de les cent cinquanta hores reglamentaries”⁶. En obrir les portes de les fàbriques a les dones i els xiquets, fent que aquests afluisquen en gran nombre a les files del personal obrer combinat, la maquinària trenca per fi la resistència que l’obrer home oposava encara, dins de la manufactura, al despotisme del capital⁷.

(K. Marx, *El capital*, I, 4; c. 13: Maquinària i gran indústria;
3a: Apropiació pel capital de les forces de treball sobrants. El treball de la dona i del xiquet.)

[26]

Malgrat ser miserables les *clàusules educatives* de la llei fabril conjuntament considerades, proclamen l’*ensenyament elemental* com a *condició obligatòria del treball*⁸. L’èxit d’aquestes normes va posar en relleu per vegada primera la possibilitat de combinar l’ensenyament i la gimnàstica⁹ i el treball manual, i per tant aquest amb l’ensenyament i la gimnàstica. Els inspectors de fàbriques van descobrir de seguida, per les declaracions testificals dels mestres de les escoles, que els xiquets de les fàbriques, malgrat no rebre més que mig ensenyament, aprenien tant i de vegades més que els alumnes de les escoles corrents. “La cosa és senzilla. Els alumnes que passen a l’escola mig dia solament mantenen constantment fresc el seu esperit i en disposició gairebé sempre de rebre amb gust l’ensenyament. El sistema de meitat treball i meitat escola converteix cadascuna d’aquestes dues tasques en descans i distracció respecte de l’altra, sent per tant molt més convenient per al xiquet que la durada ininterrompuda d’una d’ambdues. Un xic que es passe el dia assegut a l’escola des del matí prompte, sobretot a l’estiu, no podrà mai competir amb un altre que torne, alegre i animós, del seu treball”¹⁰. En el discurs pronunciat per Senior en el Congrés Sociològic d’Edimburg, el 1863, es contenen més elements de judici sobre aquest assumpte. L’orador demostra, entre altres coses, com la jornada escolar unilateral, improductiva i perllongada dels xiquets de les classes altes i mitjanes recarrega inútilment de treball al mestre, “mentre destrueix, no només estèrilment, sinó també d’una manera absolutament nociva, el temps, la salut i l’energia dels xics”¹¹. Fins a quin punt la

⁶ A. Redgrave, en *Reports of Insp. of Fact. for 31st Oct. 1857*, p. 41 i 42. En les branques industrials angleses en què no regeix, des de fa molt temps, la veritable llei fabril (no la *Print Work’s Act* que acabem de citar en el text), han estat vençuts en certa manera, durant aquests últims anys, els obstacles que s’oposaven a les clàusules educatives. En les indústries no sotmeses a la llei fabril imperen encara amb bastant amplitud aquelles idees que el fabricant vidriaire J. Geddes va haver d’exposar al comissari d’investigació White: “En allò que jo puc jutjar, em sembla que la dosi major d’educació que des de fa alguns anys es dona a una part de la classe obrera és perjudicial. Conté un perill, ja que la fa independent” (*Child. Empl. Comm., IV Report*, Londres, 1865, p. 253).

⁷ “Mr. E., fabricant, em va informar que en els seus telers mecànics emprava exclusivament dones, i donava preferència a les casades, i sobretot a les quals tenien a casa una família que vivia o depenia del seu salari, ja que aquestes eren molt més actives i geloses que les dones solteres; a més, la necessitat de procurar a la seua família el pa les obligava a treballar amb més afany. D’aquesta manera, les virtuts característiques de la dona s’inverteixen en perjudici seu: tota la puresa i dolçor del seu caràcter es converteix en instrument de tortura i esclavitud” (*Ten Hours’ Factory Bill. The Speech of Lord Ashley*, 15th Masch, Londres, 1844, p. 20).

⁸ Segons la llei fabril anglesa, els pares no poden enviar els seus fills menors de catorze anys a les fàbriques “controlades” sense enviar-los al mateix temps a l’escola primària. El fabricant és responsable de l’observança de la llei. “L’ensenyament a la fàbrica és obligatori i una de les condicions del treball” (*Reports of Insp. of Fact. Sist. Oct. 1863*, p. 111).

⁹ Sobre els grans avantatges que suposa combinar la gimnàstica (tractant-se de joves amb exercicis militars) amb l’ensenyament obligatori per als xiquets de les fàbriques i els alumnes pobres, vegeu el discurs pronunciat per M. W. Senior en el VII Congrés anual de la National Association for the Promotion of Social Science, en *Report of Proceedings*, etc., Londres, 1863, p. 63 i 64, i l’informe dels inspectors de fàbriques del 31 d’octubre de 1865, p. 118-120, 126 i s.

¹⁰ *Reports of Insp. of Fact.*, I, c., p. 118. Un fabricant de seda declara còndidament als comissaris d’investigació de la Child. Empl. Comm.: “Estic plenament convençut que s’ha descobert el veritable secret de la producció de bons obrers, consistent a combinar des de la infància el treball amb l’ensenyament. És clar que per a això és necessari que el treball no siga massa fatigós ni repel·lent o malsà. Jo voldria per als meus propis xics que pogueren alternar l’escola amb el treball i el joc” (*Child. Empl. Comm. V. Rep.*, p. 82, núm. 36).

¹¹ Senior, *Reports of Proceedings*, etc., p. [65] 66.

gran indústria, en aconseguir un cert nivell, en revolucionar el règim material de producció i les condicions socials d'aquesta, revoluciona també els caps, ho demostra palpablement una comparació entre el discurs pronunciat per M. W. Senior el 1863 i la seua filípica contra la llei fabril d'aquesta mateixa data, i es veu també comparant les opinions de l'esmentat Congrés amb el fet que en certes comarques rurals d'Anglaterra està vedat encara als pares pobres, *sota pena de morir de fam*, educar els seus fills. Així, per exemple, Mr. Snell refereix com una pràctica corrent a Somersetshire que quan una persona pobra sol·licita l'auxili parroquial se l'obliga a traure els seus fills de l'escola. I Mr. Wollaston, rector de Fetham, refereix casos en què es va negar a certes famílies tot socors "per enviar els seus xics a l'escola!". Del sistema fabril, que podem seguir detalladament llegint Robert Owen, brolla el germen de l'educació de l'avenir, en la qual es combinarà per a tots els xics a partir d'una certa edat el *treball productiu* amb l'*ensenyament* i la *gimnàstica*, no només com a mètode per intensificar la producció social, sinó també com l'únic mètode que permet produir homes plenament desenvolupats.

Hem vist com la gran indústria aboleix tècnicament la divisió manufacturera del treball, amb el que suposa annexonar per a tota la vida un home a una operació detallista, al pas que la *forma capitalista de la gran indústria* reproduïx en proporcions encara més monstruoses aquella divisió del treball; a la veritable fàbrica, en convertir a l'obrer en accessori amb consciència pròpia d'una màquina parcial i en els altres llocs mitjançant l'ocupació esporàdica de màquines i de treball mecànic¹², i mitjançant l'aplicació del treball a la dona i al xiquet, i del treball inexpert com a nova base de la divisió del treball. La contradicció entre la divisió manufacturera del treball i el que constitueix l'essència de la gran indústria, ressalta d'una manera poderosa. Aquesta contradicció es revela, per exemple, en el fet espantós que gran part dels xiquets que treballen en les fàbriques i manufactures modernes encadenats de molt jovenets a les més senzilles manipulacions, es veuen explotats anys i anys sense aprendre cap altre treball que els permeta prestar un servei útil ni tan sols a la fàbrica o manufactura en què se'ls explota. En les imprentes angleses, per exemple, s'aplicava abans als aprenents un règim de transició, que els feia remuntar-se des de treballs més senzills a treballs més complexos, règim pres del sistema de l'antiga manufactura i dels oficis manuals. D'aquesta manera, els aprenents recorrien una escala d'aprenentatge, fins a fer-se impressors. Saber llegir i escriure era requisit de l'ofici per a tots. La màquina d'imprimir va tirar per terra tot això. Aquesta màquina requereix dues classes d'obrers: un obrer adult, el maquinista, i un obrer jove, el xic de la màquina, d'onze a dèsset anys en general, la missió dels quals es redueix a ficar els plec de paper blanc en la màquina i a traure'n els impresos. A Londres, els xics de les màquines passen encadenats a aquesta fatigosa feina catorze, quinze i setze hores seguides durant alguns dies de la setmana, i de vegades fins a trenta-sis hores, amb només dues de descans per menjar i dormir¹³. Entre ells, n'hi ha molts que no saben llegir, i solen ser tots ells criatures anormals i mig salvatges. "La preparació per a aquestes feines no requereix aprenentatge intel·lectual de cap gènere; aquests xics tenen escassa ocasió de desenvolupar la seua perícia, i menys encara la seua intel·ligència; el seu salari, un poc crescut tractant-se de xics, no augmenta en la mateixa proporció en què ells creixen, i la immensa majoria d'aquests xics no pot aspirar al lloc, més lucratiu i responsable, de maquinista, ja que hi ha moltes màquines servides per un maquinista

¹² Allí on les màquines manuals, accionades per la força de l'home, competeixen directament o indirecta amb maquinària moderna, accionada, per tant, per la força mecànica, s'opera una gran transformació, pel que fa a l'obrer que mou la màquina. Primitivament, la màquina de vapor substituïa aquest obrer; ara és ell qui ha de substituir la màquina de vapor. D'ací que la tensió i el desgast de la seua força de treball adquirixen proporcions monstruoses i no diguem tractant-se d'obrers no adults condemnats a aquest turment! Així, per exemple, el comissari Longe va trobar a Coventry i rodalies xics de deu a quinze anys emprats per fer girar els telers de cintes i uns altres més petits que treballen en telers de dimensions menors. "És un treball extraordinàriament fatigós. *The boy is a mere substitute for steam power*" (Child. Empl. Comm. V Rep. 1866, p. 114, núm. 6). Vegeu I. c., sobre les conseqüències homicides "d'aquest sistema d'esclavitud", com ho anomena l'informe oficial.

¹³ L. c., p. 3, núm. 24.

solament per cada quatre xics”¹⁴. Tan prompte com es fan massa vells per al treball infantil que executen, és a dir, als dèssset anys o abans, se’ls acomiada, i passen a formar part dels batallons del crim. Totes les temptatives que s’han fet per col·locar-los en una altra part fracassen, en xocar amb la seua ignorància, la seua barroeria i la seua degeneració física i intel·lectual.

De la mateixa manera que amb la *divisió manufacturera del treball* dins del taller, ocorre amb la *divisió del treball dins de la societat*. Mentre l’ofici manual i la manufactura van ser les bases generals de la producció social, l’absorció del producte per una branca de producció exclusivament i el desllorigament de la primitiva varietat dels seus treballs¹⁵ eren un moment històric necessari. Organitzada sobre aquelles bases, cada branca especial de producció trobava empíricament la forma tècnica que li corresponia, l’anava perfeccionant lentament i cristal·litzava d’una manera ràpida, tan prompte com aconseguia un cert grau de maduresa. Els únics canvis que es produïen, a part dels que provocaven les noves matèries subministrades pel comerç, eren els que obeïen a la transformació gradual dels instruments de producció. Una vegada aconseguida la forma empíricament adequada, aquesta es fossilitzava, com ho demostra el seu trànsit de mans d’una generació a les mans d’una altra, trànsit que no poques vegades dura milers d’anys. És significatiu que fins a entrat el segle XVIII els oficis es conegueren amb el nom de *mysteries (mystères)*¹⁶, en les tenebres del qual només podien penetrar els iniciats per la seua experiència i la seua professió. La gran indústria va estripar el vel que ocultava als ulls de l’home el seu propi procés social de producció, convertint en enigmes unes branques de producció respecte a les altres, individualitzades totes elles d’una manera espontània i elemental, i fins i tot per als ulls de l’iniciat en cadascuna d’aquestes branques. El seu principi, consistent a dissoldre en els seus elements integrants, de per si mateix i sense atendre a res, de moment, a la mà de l’home, va crear la ciència moderníssima de la tecnologia. Les formes virolades, aparentment inconnexes i fossilitzades, del procés social de producció es van desintegrar en unes altres aplicacions dirigides conscièntment i diferenciades sistemàticament, segons l’efecte útil vingut de gust, de les ciències naturals. La tecnologia descobreix, així mateix, aquestes *poques grans formes fonamentals del moviment* a les quals s’ajusta forçosament, malgrat la varietat dels instruments emprats, tota l’activitat productiva del cos humà, de la mateixa manera que la mecànica no perd de vista les potències mecàniques simples, constantment repetides, per gran que siga la complicació de la maquinària. La moderna indústria no considera ni tracta mai com a definitiva la forma existent d’un procés de producció. La seua base tècnica és, per tant, revolucionària, a diferència dels sistemes anteriors de producció, la base tècnica de la qual era essencialment conservadora¹⁷. Per mitjà de la

¹⁴ L. c., p. 7, núm. 60.

¹⁵ “En algunes regions de la muntanya d’Escòcia (...) es van presentar molts pastors i *cotters*, amb les seues dones i els seus fills, calçats, segons les dades de l’*Statistical Account*, amb sabates fetes per ells mateixos del cuir que ells mateixos havien adobat, vestint vestits que no havia tocat cap mà fora de les seues i que els seus materials havien xollat ells mateixos de les seues ovelles o estaven fets amb el lli plantat per ells. En la confecció d’aquestes peces no entrava amb prou feines cap article comercial, excepció feta de l’alena, l’agulla i el didal, i algunes peces, molt poques, de l’artefacte de ferro emprat com a teler. Els colors havien estat fabricats per ells mateixos, amb substàncies tretes d’arbres, plantes i herbes” (Dugalt Stewart, *Works*, ed. Hamilton, VIII, p. 327 s.).

¹⁶ En el cèlebre *Livre donis Métièrs*, d’Etienne Boileau, es prescriu que tot oficial, en entrar en el taller d’un mestre, haurà de prestar un jurament d’“estimar fraternalment els seus germans, ajudar-los, no delatar voluntàriament els secrets del seu ofici, arribant fins i tot, en interès de la col·lectivitat, a no posar de manifest davant un comprador, per recomanar la seua mercaderia, els defectes del producte d’uns altres”.

¹⁷ “La burgesia no pot existir més que revolucionant incessantment els instruments de la producció, que tant val dir el sistema tot de la producció, i amb ell tot el règim social. Al contrari de quantes classes socials la van precedir, que tenien totes per condició primària de vida la intangibilitat del règim de producció vigent. L’època de la burgesia es caracteritza i distingeix de totes les altres pel constant i agitat desplaçament de la producció, per la commoció ininterrompuda de totes les relacions socials, per una inquietud i una dinàmica incessants. Les relacions incommovibles i rovellades del passat, amb tot el seu sèquit d’idees i creences velles i venerables, s’esfondren, i les noves envelleixen abans d’haver tirat arrels. Tot allò que es creia permanent i perenne s’esfuma, el sant és profanat, i, per fi, l’home es veu constret per la força de les coses a contemplar amb mirada freda la seua vida i les seues relacions amb els altres” (F. Engels i K. Marx, *Manifest*

maquinària, dels processos de la química i d'uns altres mètodes, revoluciona constantment la base tècnica de la producció, i amb elles, les funcions dels obrers i les combinacions socials del procés de treball. D'aquesta manera, revoluciona també, no menys incessantment, la divisió del treball dins de la societat, llançant sense parar masses de capital i d'obrers d'una a una altra branca de producció. El caràcter de la gran indústria porta, per tant, aparellats constants *canvis de treball*, desplaçaments de funció, una completa mobilitat de l'obrer. D'una altra banda, reproduïx *en la seua forma capitalista* la vella divisió del treball, amb les seues particularitats fossilitzades. Ja veïem com *aquesta contradicció absoluta* destruïa tota la quietud, la fermesa i la seguretat en la vida de l'obrer, amenaçant-lo constantment amb despullar-lo dels mitjans de vida en despullar-lo dels instruments de treball¹⁸ i convertir-lo en un ésser inútil en convertir en inútil la seua funció parcial, i com aquesta contradicció es manifesta estrepitosament en aquesta orgia ininterrompuda de la qual és víctima la classe obrera, en el malbaratament desenfrenat de forces de treball i en els estralls de l'anarquia social. Tal és el vessant negatiu del fenomen. Però si a hores d'ara els canvis només s'imposen com una llei natural devastadora i amb la cega eficàcia destructora pròpia d'una llei natural que xoca pertot arreu amb les barreres¹⁹ de la gran indústria, a volta de les seues catàstrofes, erigeix en qüestió de vida o mort la diversitat i el canvi en els treballs, i obliga, per tant, a reconèixer com a llei general de la producció social i a adaptar la seua normal realització a les circumstàncies, la major multiplicitat possible dels obrers. Converteix en qüestió de vida o mort substituir aquesta monstruositat que suposa una miserable població obrera disponible, mantinguda en reserva per a les variables necessitats d'explotació del capital per la disponibilitat absoluta de l'home per a les variables exigències del treball; substituir l'individu parcial, simple instrument d'una funció social de detall, per l'individu desenvolupat íntegrament, per a qui les diverses funcions socials no són més que unes altres manifestacions d'activitat que s'alternen i relleven. En aquest procés de transformació representen una etapa, provocada d'una manera espontània per la gran indústria, les escoles politècniques i agronòmiques, i una altra les "*écoles d'enseignement professionnel*", en les quals els xiquets dels obrers reben alguns ensenyaments en matèria de tecnologia i en l'ús pràctic dels diversos instruments de producció. Si la legislació fabril, com a primera concessió arrancada amb prou feines al capital, es limita a combinar l'ensenyament elemental amb el treball fabril, no hi ha dubte que la conquesta inevitable del poder polític per la classe obrera conquistarà també per a l'ensenyament tecnològic el lloc teòric i pràctic que li correspon en les escoles del treball. Tampoc no ofereix dubte que la forma *capitalista* de la producció i les condicions econòmiques del treball que a ella corresponen es troben en diametral oposició amb aquests ferments revolucionaris i amb la seua meta: *l'abolició de l'antiga divisió del treball*. No obstant això, l'únic camí històric pel qual poden destruir-se i transformar-se les contradiccions d'una manera històrica de producció és el desenvolupament d'aquestes mateixes contradiccions. "*Ne sutor ultra crepidam!*": aquest *non plus ultra* de la saviesa artesana es converteix en la més espantosa de les ximpleries el dia en què un rellotger, Watt, inventa la màquina de vapor; un barber, Arkwright, el teler de cadenes, i un operari i joier, Fulton, el vaixell de vapor²⁰.

Comunista, Londres, 1848, p. 57).

¹⁸ "*You take my life / when you do take the means whereby I live*" (Shakespeare).

¹⁹ Un obrer francès escriu, al seu retorn de San Francisco: "Mai no hauria cregut que seria capaç d'exercir tots els oficis dels quals he passat a Califòrnia. Estava fermament convençut que no servia per res més que per a impressor... Tan aviat com em vaig veure ficat en aquell món d'aventurers, que canvien d'ofici amb més facilitat que de camisa, dimonis!, vaig fer el que els altres. En vista que el treball de mineria no donava bastant, ho vaig deixar i me'n vaig anar a la ciutat, on vaig exercir, un darrere d'uns altres, els oficis de tipògraf, ensostrador, estanyador, etc. Gràcies a aquesta experiència, que em va demostrar que servia per treballar en tots els oficis, vaig deixar de sentir-me menys mol·lusc i més home" (A. Corbon, *De l'enseignement professionnel*, 2a ed. París, 1860, p. 50).

²⁰ John Bellers, veritable fenomen en la història de l'Economia política, veu ja, al final del segle XVII, amb absoluta diafanitat, la necessària abolició del sistema educatiu actual i de l'actual divisió del treball, que produeixen la hipertròfia i l'atròfia en ambdós pols de la societat, encara que en sentit oposat. Heus ací el que diu, amb paraules molt boniques,

Tantes vegades com intervé la legislació fabril per reglamentar el treball a les fàbriques, les manufactures, etcètera, això es considera una intromissió en els drets d'exploració del capital. Tota reglamentació de l'anomenat *treball en el domicili*²¹ es considera, al seu torn, immediatament, una intromissió directa en la *patria potestas*, és a dir, interpretant modernament aquest concepte, en l'*autoritat paterna*, pas davant el qual va acceptar retrocedir el sensible parlament anglès durant molt de temps. No obstant això, la força dels fets el va obligar, per fi, a reconèixer que, en desintegrar els fonaments econòmics de la vella família i el treball familiar congruent amb ella, la gran indústria desintegra també les velles condicions familiars. Va ser necessari proclamar els drets dels fills: "Desgraciadament, llegim en l'informe final de la Child. Empl. Comm., corresponent al 1866, com de totes les declaracions testificals es desprèn que contra qui més necessitats estan de protecció els xiquets d'ambdós sexes és contra els seus propis pares". El sistema d'exploració desenfrenada del treball infantil en general, i del treball a domicili en particular, es "conserva, fent que els pares exercisquen sobre els seus tendres i inexperts fills un poder arbitrari i funest, sense fre ni control (...). Als pares no hauria de reconèixer-se'ls el poder absolut de convertir els seus fills en simples màquines, per rebregar d'ells tal o tal altre salari setmanal (...). Els xiquets i els joves tenen dret al fet que la legislació els protegisca contra els abusos del poder patern, que esgota prematurament les seues forces físiques i els degrada en el plànol de la salut moral i intel·lectual"²². No obstant això, no van ser els abusos del poder patern els que van crear l'exploració directa o indirecta de les forces incipients de treball pel capital, sinó a l'inrevés, el règim capitalista d'exploració va convertir la pàtria potestat en un abús, en destruir la base econòmica en què descansava. I per molt espantosa i repugnant que ens sembla la dissolució de l'antiga família dins del sistema capitalista, no és menys cert que la gran indústria, en assignar a la dona, al jove i al xiquet d'ambdós sexes un paper decisiu en els processos socialment organitzats de la producció, arrancant-los amb això de l'òrbita domèstica, crea les noves bases econòmiques per a una forma superior de família i de relacions entre ambdós sexes. Tan neci és, naturalment, considerar absoluta la forma cristianogermànica de la família, com ara seria atribuir aquest caràcter a la forma romana antiga, a l'antiga forma grega o a la forma oriental, entre les quals mitjança, d'altra banda, un llaç de continuïtat històrica. I no és menys evident que l'existència d'un personal obrer combinat, en el qual entren individus d'ambdós sexes i de les més diverses edats, encara que avui, en la seua forma primitiva i brutal —que l'obrer existeix per al procés de producció i no aquest per a l'obrer—, siga font pútda de corrupció i esclavitud, sota les condicions que corresponen a aquest règim es baratarà necessàriament en font de progrés humà²³.

La necessitat de convertir la llei fabril, que comença sent una llei d'excepció per a les branques de filats i teixits, primeres manifestacions de la indústria mecanitzada, en una llei general per a tota la producció de la societat, brolla, com hem vist, dels rumbos històrics de la gran indústria, que revolucionen radicalment les formes tradicionals de la manufactura, l'ofici manual i el treball a domicili, fent que la manufactura es barate constantment en la fàbrica i l'ofici manual, en la manufactura i, finalment, convertint les òrbites de l'ofici manual i de

aquest autor: "Aprendre ociosament és poc millor que aprendre ociositat (...). El treball físic va ser primitivament instituit per Déu (...). El treball és tan necessari per a la salut del cos com el menjar per a la seua conservació; ja que els dolors que s'estalvien amb l'ociositat es trobaran amb la malaltia. El treball és l'oli que es tira en el llum de la vida, que l'esperit s'encarrega d'encendre (...). Un treball infantilment neci [diu, com si pressentira els Basedow i els seus moderns imitadors] no trau de la seua neciesa la intel·ligència infantil" (*Proposals for raising a College of Industry of all useful Trades and Husbandry*, Londres, 1696, p. 12, 14 i 18).

²¹ Treball que, d'altra banda, com vam poder veure en les manufactures de puntetes i de teixit de palla, i com podria demostrar-se més detalladament encara en les manufactures metal·lúrgiques de Sheffield, Birmingham, etcètera, s'executa també, en gran part, en petits tallers.

²² Child Empl. Comm. *V Rep.*, p. 25, núm. 162, i *II Rep.*, p. XXXVII, núm. 285, 289, p. XLI, núm. 191.

²³ "El treball fabril podria ser tan net i tan excel·lent com el treball casolà, i per ventura més" (*Reports of Insp. of Fact. 31st Oct. 1865*, p. 127).

treball a domicili en un termini relativament molt curt, en veritables inferns on troben seient sense trava ni entrebanc les majors monstruositats de l'explotació capitalista. Són dos les circumstàncies que decideixen en última instància: la primera és l'experiència constantment repetida que el capital, tan prompte com ve sotmès al control de l'Estat en uns quants punts de la perifèria social, es venja en els altres d'una manera molt més desenfrenada²⁴; la segona, el clam dels capitalistes mateix que demanen igualtat en les condicions de competència; és a dir, *traves iguals a l'explotació del treball*²⁵. Sentim dos crits eixits de l'ànima capitalista sobre aquest punt. Els senyors W. Cooksly (fabricants d'agulles, de cadenes, etc., a Bristol) van implantar voluntàriament en la seua indústria la reglamentació fabril. "Com que a les fàbriques del veïnatge continua imperant el vell sistema, aliè a tota reglamentació, es troben exposats a la iniquitat de veure els seus joves obrers atrets (*enticed*) a unes altres fàbriques per seguir treballant després de les sis de la vesprada." "Això", diuen ells, i amb raó, "és una injustícia que es comet contra nosaltres, i a més una pèrdua, ja que esgota una part de la força d'aquests xics, el rendiment íntegre dels quals ens correspon"²⁶. Mr. J. Simpson (fabricant de bosses de paper, de Londres) declara als comissaris de la Child. Empl. Comm., que "estava disposat a signar tota petició encaminada a la implantació de les lleis fabrils. De totes maneres no descansava mai a la nit ("*he always felt restless at night*"), després de tancar el taller, pensant que uns altres feien als seus obrers treballar més temps, arrabassant-se així els encàrrecs en els seus propis nassos"²⁷. "Seria una injustícia", diu la Children's Employment Commision, resumint les seues observacions, "contra els grans patrons sotmetre les seues fàbriques a la reglamentació de la llei de deixar que en la seua pròpia indústria les petites empreses segueixen gaudint d'absoluta llibertat quant a la jornada de treball. I a aquesta injustícia que suposaria que condicions desiguals de competència quant a les hores de treball, si s'exceptuaren els petits tallers, s'afegiria per als grans fabricants un altre perjudici, a saber: que el subministrament de treball juvenil i femení es desviaria cap als tallers no afectats per la llei. Finalment, amb això es donaria impuls al desenvolupament dels petits tallers, que són, gairebé sense excepció, els més nocius per a la salut, el confort, l'educació i el progrés general del poble"²⁸.

En el seu informe final, la Children's Employment Commision proposa que se sotmeten a la llei fabril més d'1.400.000 xiquets, joves i dones, la meitat aproximadament dels quals són explotats per la petita indústria i el treball a domicili²⁹: "Si el parlament", diu aquest informe, "acceptara la nostra proposta en tota la seua extensió, és indubtable que aquesta reforma legislativa exerciria el més benèfic influx, no només sobre els joves i els éssers febles als quals es destina en primer terme, sinó també sobre la gran massa d'obriers adults que cauen, directament (dones) i indirecta (homes), dins del seu radi d'acció. Aquesta reforma els obligaria a treballar durant un cert nombre regular i moderat d'hores; administraria i acumularia les reserves de força física, de les quals tant depèn el seu propi benestar i el del país; protegiria la generació que s'està formant d'aquest esgotament prematur que mina la seua salut i determina la seua mort o la seua ruïna física abans d'hora i, finalment, permetria als

²⁴ L. c., p. 27 i 32.

²⁵ Dades abundants sobre això es contenen en els *Rep. of Insp. of Fact.*

²⁶ Child. Empl. Comm. *V Rep.*, p. X, núm. 35.

²⁷ Child. Empl. Comm. *V Rep.*, p. IX, núm. 28.

²⁸ L. c., p. XXV, núm. 165-167. *Cfr.* sobre els avantatges de la gran indústria en comparació de les petites empreses, Child. Empl. Comm. *III Rep.*, p. 13, n. 144; p. XXV, n. 121; p. XXV, n. 125; p. XXVII, n. 140, etc.

²⁹ Les branques industrials la reglamentació de les quals es proposa són: manufactura de puntetes, manufactura de mitjanes, teixits de palla, manufactura de Wearing Apparel, amb les seues nombroses variants, confecció de flors artificials, manufactures de sabates, barrets i guants, ram de sastreria, totes les fàbriques metal·lúrgiques, des dels alts forns fins a les fàbriques d'agulles, etcètera, fàbriques de paper, manufactures de vidre, manufactures de tabac, fàbriques d'Índia *rubber* (cautxú), fabricació de cordons (per a la indústria tèxtil), teixit de tapissos manuals, manufactures de paraigües i ombrel·les, fabricació de fusos i debanadores, impremtes, enquadernacions i manufactures de material d'escriptori (*Stationery*, amb la fabricació de bosses de paper, targetes, colors d'imprimir, etc.), corderia, manufactura d'objectes d'adorn, teuleries, manufactures de teixits de seda a mà, teixits *Coventry*, salines, fàbriques de ciment i bugies, refineries de sucre, fabricació de bescuits, diversos treballs en fusta i uns altres treballs mixtos.

obrers joves, almenys fins als tretze anys, cursar l'ensenyament elemental i posaria terme d'aquesta manera a la increïble ignorància que amb tanta fidelitat es descriu en els informes de la Comissió i que no pot observar-se sense una sensació molt penosa i un profund sentiment d'humiliació nacional”³⁰. El gabinet *tory* va anunciar, en el missatge de la Corona llegit el 5 de febrer de 1867, que havia recollit en uns quants “*bills*” les propostes³¹ de la Comissió d'investigació industrial. Per arribar a aquesta conclusió, van ser necessaris vint anys d'experiments *in corpore vili*. Ja el 1840, havia estat nomenada una Comissió parlamentària per realitzar investigacions sobre el treball infantil. El seu informe, emès el 1842, traçava (segons les paraules de N. W. Senior) l'escenari més espantós de cobdícia, egoisme i crueltat de pares i capitalistes, de misèria, degradació i estralls de xiquets i joves, que mai veieren els ulls del món (...). Podria pensar-se que en l'informe es descriuen les crueltats d'una època remota. Desgraciadament, hi ha dades que testimonien la persistència d'aquestes crueltats, amb caràcters tan intensius com mai. Un fullet publicat fa uns dos anys per Hardwicke declara que els abusos sancionats el 1842 s'exhibeixen avui (1863) en tota la seua esplendor (...). Aquest informe (del 1842) va passar inadvertit durant vint anys sencers, al cap dels quals es va permetre que aquells xiquets, criats sense la més remota idea d'allò que anomenem moral, sense cap mena d'educació escolar, de religió ni d'afecte familiar, es convertiren en els pares de l'actual generació”³².

Mentrestant, la situació social havia canviat. El parlament no es va atrevir a rebutjar les mesures reclamades per la Comissió del 1863 com havia fet amb les del 1842. Ja el 1864, quan encara la Comissió no havia publicat més que una part dels seus informes, les lleis vigents per a la indústria tèxtil es van fer extensives a la indústria d'articles de fang (incloent la terrisseria), a la fabricació de tapissos, llumins, cartutxos i pistons i xollat del vellut. En el missatge de la Corona del 5 de febrer de 1867, el gabinet *tory* que ocupava el Govern en aquell temps va anunciar nous projectes de llei basats en les propostes finals de la Comissió, que entretant havia acabat la seua labor el 1866.

El 15 d'agost de 1867 va rebre la sanció real la *Factory Act's Extension Act*, i el 21 d'agost la *Workshops' Regulation Act*; la primera llei reglamenta les grans indústries i la segona, les petites.

La *Factory Act's Extensió Act* versa sobre els alts forns, les fàbriques de ferro i coure, les foses, les fàbriques de maquinària, els tallers metal·lúrgics, les fàbriques de gutaperxa, paper, vidre i tabac, les impremtes i enquadernacions i, en general, *tots els tallers industrials* d'aquesta classe en els quals treballen simultàniament cinquanta o més persones durant cent dies l'any almenys.

Per donar al lector una idea del radi d'acció traçat en l'imperi d'aquesta llei, reproduïm algunes de les definicions contingudes en ella:

“Per *ofici* s'entén (en aquesta llei) tot treball manual realitzat industrialment amb finalitats de lucre en o amb ocasió de l'elaboració, reforma, adorn, reparació o acabat d'un article o part d'ell, per a la seua venda.

Per *taller* s'entén tot local o lloc, cobert o a l'aire lliure, en el qual s'exercite un ofici per un xiquet, obrer jove o dona i sobre el qual tinga el dret d'accés i de control aquell que done treball a aquest xiquet, obrer jove o dona.

Per *treballador* s'entén exercir un 'ofici', amb salari o sense ell, sota un mestre o un dels pares, com més avall s'especifica.

³⁰ Child. Empl. Comm. V Rep., p. XXV, núm. 169.

³¹ La *Factory Acts Extension Act* va ser aprovada el 12 d'agost de 1867. Aquesta llei reglamenta totes les foses, forges i manufactures de metall, incloent-hi les fàbriques de maquinària, les manufactures de vidre, paper, gutaperxa, cautxú i tabac, les impremtes i enquadernacions i, finalment, tots els tallers en els quals treballen més de cinquanta persones. La *Hours of Labour Regulation Act*, aprovada el 17 d'agost de 1867, reglamenta les hores de treball en els petits tallers i en l'anomenat treball a domicili. En el volum II tornaré sobre aquestes lleis, sobre la nova *Mining Act* de 1872, etcètera.

³² Senior, *Social Science Congress*, p. 55, 56 [57] i s.

Per *pares* s'entén el pare, la mare, el tutor o qualsevol altra persona que exercisca la tutela o la vigència sobre qualsevol (...) xiquet o obrer jove”.

La *clàusula 7*, astricció en la qual se sanciona l'acte de donar treball a xiquets, obrers joves i dones contra els preceptes d'aquesta llei, estableix multes no només per al propietari del taller, siga o no un dels pares, sinó també “per als pares o unes altres persones que tinguen al xiquet, a l'obrer jove o a la dona, sota la seua vigilància o es beneficien directament del seu treball”.

La *Factory Act's Extensió Act*, dictada per a les empreses grans, queda a la saga de la llei fabril per una sèrie de miserables normes d'excepció i de covards compromisos amb els capitalistes.

La *Workshops' Regulation Act*, lamentable en tots els seus detalls, es va quedar en lletra morta en mans de les autoritats urbanes i locals encarregades de la seua execució. I quan el 1871 el parlament els va retirar aquestes atribucions per confiar-les als inspectors fabrils, incorporant de cop més de 10.000 tallers nous i unes 300 teuleries al seu radi d'inspecció, el personal inspector, que ja era molt escàs per a l'exercici de la seua funció, només va ser augmentar en *vuit ajudants*³³.

Per tant, allò sorprenent en aquesta legislació anglesa del 1867, és, d'una banda, la necessitat en què es veu el parlament de les classes governants, d'acceptar d'antuvi una sèrie de mesures tan extraordinàries i tan extenses contra els excessos de l'explotació capitalista; de l'altra, la mediocritat, la repugnància i la mala fe per portar-les a la pràctica.

La Comissió investigadora del 1862 havia proposat també que es reglamentara de nou la *indústria minera*, indústria que es distingeix de totes les altres perquè s'hi donen la mà els interessos de terratinents i capitalistes industrials. L'antagonisme d'aquests dos interessos oposats havia afavorit la legislació fabril; com en la mineria no existeix antagonisme, estan explicades totes les dilacions i mortificacions que la legislació minera va haver de sofrir. La Comissió investigadora del 1840 havia fet descobriments tan terribles i indignants i provocat un escàndol tan gran davant els ulls de tota Europa que el parlament no va tenir més remei que deixar fora de perill la seua consciència amb la *Mining Act* del 1842, en la qual es va limitar a prohibir el treball sota terra de les dones i els xiquets menors de deu anys.

Després, el 1860, va venir la *Mines' Inspection Act*, per la qual se sotmetien les mines a la inspecció de funcionaris públics nomenats a aquest efecte i es disposava que no pogueren treballar en ella xics en edat de deu a dotze anys sense posseir un certificat escolar o sense assistir a l'escola durant un cert nombre d'hores. Aquesta llei va quedar en lletra morta, pel nombre ridículament petit dels inspectors nomenats, les seues escasses facultats i una altra sèrie de causes que anirem veient detalladament.

Un dels últims llibres blaus publicats sobre mines és el *Report from the Select Committee on Minis, together with (...) Evidence, 23 July 1866*. Va ser redactat per un comitè de membres de la Cambra dels comuns, autoritzat per citar i rebre declaració a testimonis; es tracta d'un gruixut volum en foli, que el *Report* redueix a cinc línies, que diu que el Comitè no té res a dir i que encara cal citar més testimonis!

La manera de preguntar als testimonis examinats recorda aquelles *cross examinations* dels tribunals anglesos, en les quals l'advocat procura fer sortir de polleguera els testimonis i retorçar-los les paraules en la boca per mitjà de preguntes desvergonyides i capcioses disparades a orri. Ací, els advocats són els investigadors parlamentaris, entre els quals figuren *amos de mines* i *explotadors*; els testimonis, *obrer miners*, la majoria dels quals treballa en mines de carbó. Es tracta d'una farsa que caracteritza massa bé l'*esperit del capital* perquè no

³³ El personal de la inspecció de fàbriques el componien dos inspectors cap, dos inspectors auxiliars i 41 sotsinspectors. El 1871 es van crear també diversos llocs de sotsinspector. El 1871-72, les despeses totals d'execució de les lleis fabrils, a Anglaterra, Escòcia i Irlanda, van ascendir solament a 25.347 lliures esterlines, incloent-hi les costes judicials ocasionades pels processos incoats contra les transgressions.

en donem ací alguns extractes. A fi de facilitar el resum i fer-ho més clar, sintetitzarem els resultats de la investigació, etcètera, sota uns quants epígrafs. Recordarem que en els llibres blaus anglesos les preguntes i les respostes obligatòries estan *numerades* i que els testimonis les declaracions dels quals se citen ací són *obrers* de les mines de carbó.

(K. Marx, *El capital*, I.; 4 c. 13, Maquinària i gran indústria;
9, Legislació fabril [clàusules sanitàries i educatives], la seua generalització a Anglaterra.)

[27]

Si els francesos reivindiquen en menor grau que els alemanys la limitació del treball femení, això és pel fet que el treball de les dones a les fàbriques tenen a França —sobretot a París— menys importància. La igualtat de salari per a igualtat de treball dels dos sexes ha estat reclamada, per allò que sé, per tots els socialistes, mentre el sistema general de salaris no haja estat abolit. Em sembla clar que la dona treballadora necessita proteccions específiques contra l'explotació capitalista, per raons psicològiques particulars. Els anglesos que estan en l'avantguarda de la lluita pels drets formals de la dona queden més o menys directament en l'àmbit de l'explotació capitalista. He de reconèixer que m'interessa més la salut de les generacions futures que l'absoluta igualtat dels drets formals dels sexes en el curs dels últims anys de la manera de producció capitalista. Estic convençut que una veritable igualtat de drets entre homes i dones només pot ser veritat quan s'haja eliminat l'explotació capitalista d'ambdós i el treball domèstic privat siga convertit en indústria pública.

(F. Engels, *Carta a Gertrud Guillaume-Schack*, 5-7-1885)

[28]

En l'antiga llar comunista, que comprenia nombroses parelles conjugals amb els seus fills, l'adreça de la llar, confiada a les dones, era també una indústria socialment tan necessària com la cura de proporcionar els queviures, cura que es va confiar als homes. Les coses van canviar amb la família patriarcal i àdhuc més amb la família individual monogàmica. El govern de la llar va perdre el seu caràcter públic. La societat ja no va tenir res a veure amb això. El govern de la llar es va transformar en *servei privat*; la dona va convertir-se en la criada principal, sense formar ja part en la producció social. Només la gran indústria dels nostres dies li ha obert de nou —encara que només a la proletària— el camí de la producció social. Però això s'ha fet de tal manera, que si la dona compleix amb els seus deures en el servei privat de la família, queda exclosa de la producció social i no pot guanyar ni un clau; i si vol prendre part en la indústria social i guanyar pel seu compte, li és impossible complir amb els seus deures de família. Com en la fàbrica li succeeix a la dona en totes les branques del treball, incloses la medicina i l'advocacia. La família individual moderna es funda en l'esclavitud domèstica franca o més o menys dissimulada de la dona, i la societat moderna és una massa les mol·lècules de la qual són les famílies individuals.

Avui, en la majoria dels casos, l'home ha de guanyar els mitjans de vida, alimentar la família, almenys en les classes posseïdores, i això li dóna una posició preponderant que no necessita ser privilegiada d'una manera especial per la llei. L'home és en la família el burgès; la dona hi representa el proletari. Però en el món industrial el caràcter específic de l'opressió econòmica que pesa sobre el proletariat no es manifesta en tot el seu rigor, sinó una vegada suprimits tots els privilegis legals de la classe dels capitalistes i jurídicament establerta la plena igualtat de les dues classes. La república democràtica no suprimeix l'antagonisme entre les

dues classes; per contra, no fa més que subministrar el terreny en què es porta al seu terme la lluita per resoldre aquest antagonisme. I, de la mateixa manera, el caràcter particular del predomini de l'home sobre la dona en la família moderna, així com la necessitat i la manera d'establir una igualtat social efectiva d'ambdós, no es manifestaran amb tota nitidesa sinó quan l'home i la dona tinguin, segons la llei, drets absolutament iguals. Llavors es veurà que la manumissió de la dona exigeix, com a condició primera, la reincorporació de tot el sexe femení a la indústria social, la qual cosa al seu torn requereix que se suprimisca la família individual com a unitat econòmica de la societat.

(F. Engels, *L'origen de la família, la propietat privada i l'Estat*; C. 2, La família.)

VOCABULARI

alena: eina de sabater, composta d'un ferro amb una punxa molt fina i d'un mànec de fusta, que serveix per a foradar, cosir i repuntar.

ardit: estratagema.

arrabassar: arrencar una planta de soca i arrel d'un terreny, treure'n les arrels i rabasses, per conrear-lo.

baratar: donar una cosa per rebre'n una altra.

brollar: l'aigua, sortir de terra, especialment amb certa impetuositat, formant broll.

descurar: no posar la cura deguda.

desllorigar: desconjuntar, desarticular.

esfondrar: fer anar a fons.

estavellar: treure la tavella a un llegum; fer trossos (una cosa) llançant-la violentament contra una altra, pegant-hi un cop o cops.

estrall: gran dany, destrucció, mortaldat, causat per la guerra, una epidèmia, una calamitat.

estripar: treure les tripes, la tripa; esquinçar.

filípica: discurs violent contra algú.

guaret: terra de conreu que hom deixa sense sembrar durant un o més anys per tal que reposi.

gutaperxa: substància gomosa, semblant al cautxú, que s'obté d'un arbre de la família de les sapotàcies (*Palaquium gutta*), la qual, a la temperatura de l'aigua bullent, esdevé tova i capaç de prendre qualsevol forma, que conserva tenaçment quan és freda, usada principalment com a aïlladora de l'electricitat.

lletrejar: llegir lletra per lletra, síl·laba per síl·laba.

llumí: tiqueta curta de fusta o una altra matèria combustible que porta en un dels seus caps una petita quantitat d'una mixtura inflamable per simple fregadís sobre una superfície rugosa.

malbaratar: algú, deixar perdre (els béns propis o que té al seu càrrec).

manumissió: alliberament d'un esclau, d'un serf.

marrada: camí que fa volta, que no va dret d'un punt a un altre.

mescladissa: mescla estranya, confusa, de coses que no lliguen.

orri, a, en (anar-se'n): no reeixir un afer, espatllar-se o perdre's.

parament: allò amb què es para o s'adorna alguna cosa.

percala: empesa o teixit de cotó semblant a la cretona, però de millor classe.

plec: part d'una tela, d'un paper, etc., en què, deixat d'estar estès, es posa en doble o formant una ondulació.

queviures: coses de menjar.

rebregar: fer perdre la tesora a una cosa flexible tocant-la matusserament, prement-la, copejant-la, etc.

veïnatge: qualitat de veí, de pròxim.

vellut: teixit de seda, de llana, de cotó, etc., llis d'una cara i de l'altra cobert de pèl tallat o arriat.

ximpleria: acció, paraula, pròpia d'una persona ximple.

xollar: tallar arran els cabells, el pèl d'algú o d'algun animal, tondre, esquilar.